

Remissvar SOU 2016:7 Integritet och straffskydd

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, sexuellt våld och trakasserier.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor, men också att kvinnors livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor även drabbar barn som lever i våldets närhet. Vi vill därför synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor.

Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld.

Sammanfattande synpunkter

Betänkandet är utarbetat när det gäller forskningen, problematiken kring internet klargörs och visar en tydlig bild att något måste hända. Internet påverkar kommunikationen över landsgränserna vilket kan vara positivt. Det kan dock även vara negativt genom att det finns en plats att kränka andra som många anser vara "osynlig". Därför är detta en nödvändig förändring. Det är positivt att kvinnors utsatthet belyses i betänkandet. Detta på grund av att kvinnor och tjejer är en speciellt utsatt grupp när det kommer till kränkning av den personliga integriteten på internet.

En lagförändring kommer även påverka kommunikationen på internet. Människor kommer att bli påverkade då de inte kommer att kunna kränka andra som tidigare, då man vet att det har blivit olagligt. Detta kommer, enligt oss, att leda till bättre internetvett. Vet man som idag att det inte finns något straff och att man helt enkelt är "osynlig" påverkas man av det och släpper på gränserna.

Luckorna i förslaget är dock alldeles för många för att kunna tillämpas med bästa resultat. Ytterligare utredningar behövs göras för att förslaget ska kunna fungera fullt ut. Vi anser att undersöknings- och forskningsdelen är avklarad, men själva förslaget behöver närmare utredning, eftersom spridningen på internet är för omfattande jämfört med skyddet i detta lagförslag.

Inledning

Generellt är det ett utarbetat betänkande, forskningsdelen kring ämnet är tydlig och grundläggande. Den viktiga poängen som kommer fram är hur viktigt detta lagförslag är för dagens samhälle. Detta samhälle som till stor del utspelar sig på internet, vilket kan vara farligt om inga tydliga regleringar finns.

För att förtydliga, tanken är att vi ska gå igenom varje kapitel i tur och ordning. Eftersom vi har lagt fokus på det första kapitlet där författningsförslaget finns, väljer vi att behandla den sist.

Alla kapitel kommer dock inte att tas upp, utan bara de områden som vi ansåg har störst påverkan på vår uppfattning kring förslaget.

Kapitel 3: Personlig integritet

I tredje kapitlet (samt 8.1) var utgångspunkten att definiera begreppet personlig integritet. Slutsatsen var dels att det inte var möjligt att tolka begreppet, dels att det heller inte var uppgiften, utan att det med tiden kommer att växa fram ett begrepp.

Vi anser att det är viktigt att definiera begreppet, eftersom man från betänkandet kunde se att olika sidor tolkar på olika sätt. Detta kan i sin tur leda till att även domstolar kommer ha svårt att tolka begreppet och därför inte kommer att kunna ge en rättvis bedömning.

Poängen är att problem i efterhand kan ha stor påverkan på utgången i en dom. Om begreppet inte definieras kan det bli stor spridning i dessa fall. Vi anser att artikel 8 i Europakonventionen tydliggör begreppet på ett korrekt sätt.

Kapitel 4: Personlig integritet och yttrandefrihet - två ibland motstående intressen (Kapitel 8)

Den återkommande frågan är om yttrandefrihet kolliderar med personlig integritet. Det som ansågs i betänkandet var att man måste vara noggrann med författningen så man inte kränker yttrandefriheten. Man menar att man inte ska vara rädd att yttra sig för att det finns en risk att gå emot en straffbestämmelse. Den fria åsiktsbildningen får inte kränkas.

Har man dock en tydlig definition på personlig integritet anser vi att det inte kommer att vara någon kollision mellan dessa intressen. Som även nämns i betänkandet är artikel 8 från Europakonventionen som ger skydd för människors privatliv viktig. Även artikel 10 om yttrandefrihet är en viktig grundläggande rättighet. Vi anser inte att dessa artiklar kolliderar med varandra då båda finns i Europakonventionen och kan användas samtidigt. Därför har vi svårt att se att det kan bli en kollision mellan skyddsintresse och yttrandefrihetsintresse genom denna lagstiftning.

Yttrandefrihetsintresset ska även räknas för den som är utsatt för dessa kränkningar. Om en person inte vågar lägga upp bilder eller text på sociala medier på grund av rädsla att bli utsatt för andras påhopp, kränks dennes rätt till yttrandefrihet.

Kapitel 5: Internet och annan kommunikation som sker elektroniskt

Kapitel 5 var tydligt och positivt då behovet av detta skydd tydliggjordes. Här ser man att internet har blivit en så pass stor del av nästintill allas vardag och därför måste området regleras. I dagsläget är internet ett laglöst land och detta kan vara en anledning till varför många människor vågar kränka andra just här, risken att bli straffad är minimal.

I betänkandet sägs det även att man på sociala medier har rätt att välja om man vill vara privat eller offentlig för att minska risken för påhopp och kränkningar, vi anser dock inte att det skyddet räcker. Även om en profil är privat kan en person bli uthängd på internet och det finns inget skydd då profilbilder eller namn missbrukas.

Kapitel 10: Olaga integritetsintrång

Kapitel 10 var en viktig del av betänkandet, här tydliggjordes behovet att skydda offret. Offret har redan blivit utsatt för en kränkning och ska därför inte utsättas ytterligare. Att exempelvis ha rättegångar bakom stängda dörrar är en del i att skydda offret. Ett bättre skydd av offer kan leda till att fler vågar anmäla. Vi vill även understryka att kvinnor och tjejer är särskilt utsatta av dessa kränkningar, vilket även belyses i betänkandet.

Kapitel 16: Ansvar för tillhandahållare av elektroniska anslagstavlor

I detta kapitel belyses ansvaret om elektroniska anslagstavlor. Vi anser att det kommer vara näst intill omöjligt att lägga ansvaret endast på innehavarna till anslagstavlor. Detta med tanke på hur många människor som dagligen är aktiva på nätet. Exempelvis har ansvariga för Facebook inte en chans att kunna ta bort allt innan skadan är skedd. Behovet av detta skydd finns men fungerar dåligt i praktiken. I vissa fall, som på Facebook, kan man anmäla händelser vilket gör att det utreds internt om bilden exempelvis strider mot gemenskapsreglerna. Men detta skydd är inte tillräckligt och kan leda till att bilden finns tillgänglig under lång tid innan utredningen är klar. Detta kan bero på att det finns en otydlighet om lagstiftningen för internet.

Kapitel 1: Författningsförslag

Det positiva är att språket i många paragrafer har moderniserats och blivit mer anpassat till dagens samhälle. Detta gör att lagarna blir lättare att tillämpa och förstå. Vi är även positivt inställda till lagförslagen i allmänhet.

4:6b & 4:6c

Tolkningen av "kännbar skada" kan innebära ett problem. Med stor sannolikhet kommer praxis att kunna förtydliga uttrycket och därmed kommer det att finnas underlag för framtida domar. Trots det anser vi att ett förtydligande av begreppet behövs; ligger "kännbar skada" över eller under begreppet "skada"? Krävs det alltså en större skada om man jämför med ordet "skada" eller krävs det en lägre nivå av skada?

Dessutom anser vi att "var ägnad att medföra kännbar skada" är ett uppsåtsrekvisit. Frågan blir därför hur mycket det krävs för att kunna bevisa att skadan var avsiktlig. Skulle det krävas mycket bevisning kommer ingen att kunna dömas för brottet och lagen skulle därför vara meningslös, eftersom den inte går att tillämpa. Skulle det krävas för lite finns det risk att i princip alla människor kan straffas eftersom det enkelt och snabbt går att dela något på internet utan att tänka sig för. Vi föreslår därför att det bör utredas om "grov oaktsamhet" är ett bättre rekvisit i denna lag eller om det kan behövas fler olika nivåer i straffskalan.

Även omfattningen bör tolkas mer utförligt. Trots att lagförslaget belyser två fall, dels olaga integritetsintrång och dels grov olaga integritetsintrång är det fortfarande oklart. Vi återkommer till begreppet "kännbar skada", till exempel kan en bild spridas till vänner, familj samt arbetsgivare, vilket kan vara tex 10 personer. Å andra sidan kan en bild spridas snabbt upp till 100 personer som kan vara helt okända. Vad är då kännbar skada och hur bedöms omfattningen? Ska man utgå ifrån vilka som ser, eller hur stor grupp är? Problemet är hur domstolar ska döma, vilka aspekter ska man

beakta för att veta om det är "kännbar skada" eller "omfattande"? Det blir därför viktigt att veta vilka aspekter som ska påverka bedömningen.

Andra länder.

Som tidigare nämnts gör internet att omvärlden kommer närmare. Det behöver inte ta lång tid för en bild att spridas på internet i ett land och även över landsgränserna. Vi saknar därför ett förslag om hur man dömer i sådana situationer där offret samt förövaren befinner sig i andra länder, trots att de är svenska medborgare. Vilka länder i dessa situationer har jurisdiktion?

Marknadsföringslagen nämner hur det ska dömas då marknadsföring sker över landsgränser, det nämns bland annat att skulle marknadsföringen ske på internet, ska svensk lagstiftning beaktas ifall det är reklam som riktar sig mot svenska medborgare. Om exempelvis priset står i kronor, språket är på svenska, adressen till företaget finns i Sverige osv, anses reklamen gå under svensk lagstiftning.

Vi anser därför att det även här ska tolkas på samma sätt. Är exempelvis bilden riktad mot personer bosatta i Sverige eller mot svenska medborgare genom att förövaren exempelvis bara har vänner på Facebook som är svenska medborgare eller bosatta i Sverige eller om förövaren skriver texten eller pratar svenska i ett videoklipp ska svensk lag tillämpas.

Dessutom kan frågan om vem som ska åtalas när en större grupp deltagit vara viktig i detta sammanhang. I dagens sociala medier kan många människor dela samma bild, video eller text. Skulle exempelvis tio personer med uppsåt att skada någon genom att dela samma bild, åtalas eller är det bara personen som tog initiativet att först skada som ska hållas ansvarig? Detta behöver ett förtydligande.

I detta ärende har ordförande Zozan Inci beslutat.

Stockholm den 2016-05-25

Zozan Inci
Ordförande Roks